

**Ян МАХНІК,
Дмитро ПАВЛІВ,
Володимир ПЕТЕГИРИЧ**

КУРГАНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ СЯНСЬКО-ДНІСТРЯНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ

*Погасли кострища стоянок
У землю пішли племена.
Забрали в холодні кургани
Сокири, мечі й письмена.*

Ліна Костенко

В рамках спільного українсько-польського наукового проекту, який виконується з 1992 р., проводяться розвідкові археологічні дослідження з метою виявлення нових і вивчення стану збереження вже відомих раніше стародавніх курганів на території Верхньої Наддністрянщини.

Вступні зауваги

Обстеженню підлягали кілька природно-географічних регіонів заходу України: Самбірсько-Дрогобицьке та Моршинське підгір'я, Стільсько-Бібрське горбогір'я в адміністративних межах Самбірського, Дрогобицького, Стрийського, Миколаївського та Жидачівського районів Львівщини та Рогатинське Опілля і Войнилівська височина в межах Рогатинського, Галицького та Калуського районів Івано-Франківської області (рис. 1). Результати цих досліджень вже висвітлені у науковій літературі [Махнік, Павлів, Петегірич, 2003, с. 531–548; Махнік, Павлів, Петегірич, Принада, 2000, с. 36–46; 2002, с. 481–505; Павлів, Петегірич, 2001, с. 128–137; 2003; 2004, с. 40–69; 2005; 2006, с. 7–30; Machnik, Pawliw, Petehyrycz, 2005, s. 9–59; 2006, p. 126–142; 2006a, p. 143–161; 2006b, p. 195–227; 2006c, p. 228–243; 2007, s. 11–33; Machnik, Pawliw, Petehyrycz, Hrybowycz, 2000, s. 185–207].

Окрім зазначених теренів чи не найбагатшим на прадавні кургани є регіон Сянсько-Дністрянської височини, зокрема міжріччя Вишні та Стривігору, яке охоплює частково Мостиський, Старосамбірський і Самбірський райони Львівської області. Результатам їх досліджень присвячена ця стаття.

Обстежувалася невелика територія міжріччя Вишні (правий доплив Сяну) та Стривігору (лівий доплив Дністра). У географічному значенні цей природний район належить до Сянсько-Дністрянської височини, яка займає середню частину Сянсько-Дністрянського межиріччя, де проходить Головний європейський вододіл. Означені терени є досить своєрідним краєм, перехідним від типово лесових лісостепових (опільських) ландшафтів до передгірських, давньо-льодовикових. Абсолютні висоти сягають тут 340 м, гідросітка розгалужена, у ландшафтній структурі панують простягнуті у довжину на кілька кілометрів міжрічкові підвищення із крутими схилами [Воропай, Куниця, 1966, с. 10, 49; Геренчук, 1972]. Адміністративно ця територія належить до Мостиського, Старосамбірського та Самбірського районів Львівської області.

Зручний рельєф, благодатний клімат, дві великі ріки – Дністер та Сян, що поєднували собою Циркумпонтійську та Балтійську історико-культурні зони, – все це сприяло заселенню краю людьми з найдавніших часів. Але попри всю перспективність щодо археології, цей район є мало дослідженим (рис. 2).

Власне тут з курганів і розпочалися більш чи менш фахові (як на той час) археологічні дослідження цієї території. У 1863 р. такий собі пан Прагловський з “інтересу” розкопав невеликий курган поблизу с. Комаровичі, де знайшов глиняні урни та рештки кремації

[Demetrykiewicz, 1897, s. 116]. У 1886 р. було розкопано курган біля с. Библо, де виявлено поховання доби ранньої бронзи із кальцинованими кістками та двома кременями, яке було зруйноване впускним похованням середньовічного часу. Де знаходився курган – невідомо [Sulimirski, 1968, s. 140–141]. Розвідки та розкопки курганів в околицях сіл Міженець, Дешичі, Грушатичі, Чижки у 1887–88 рр. провів перемиський єпископ І. Ступницький [Stupnicki, Lubomirski, 1889, s. 59; Demetrykiewicz, 1897, s. 122–124].

Рис. 1. Карта-схема обстежених мікрорегіонів Верхньої Наддністрянщини
Fig. 1. Schematic map of the investigated micro regions of Upper Naddnistryanschina

У 1889 р. Г. Осовським, правдоподібно за інформацією І. Ступницького, а можливо і разом з ним було оглянуто великий курганий некрополь, що знаходився в урочищі “Під сімома сестрами” у північно-західній околиці с. Баличі. За описом дослідника, могильник складався із 20 курганів, з-поміж яких 13 вирізнялись надзвичайною величиною: їх висота сягала 7-8 м, а діаметр – поза 30 м. Вся група була розташована на площі розміром один морг, а основи деяких насипів стикалися між собою. На південь від цього могильника, в напрямку сіл Мислятичі і Гусакова, Г. Осовський ще бачив поодинокі кургани, що височіли на підвищеннях у полі [Ossowski, 1890, s. 36]. У 1902 р. 16 курганів унікального балицького некрополя та ще три кургани між селами Чижки та Крисовичі розкопав полковник австрійської армії А. Кіццоля [Chizzola, 1903, s. 139–152]. Цікаві матеріали (поховання кількох різночасових культур пізньонеолітичного часу та ранньобронзової доби, що супроводжувались керамічним посудом, зброєю та знаряддями із кременю, каменю та бронзи) здобуті під час цих, на жаль, не фахових розкопок частково опубліковані, але є підозра, що результати було дещо сфальсифіковано [Jarosz, Machnik, 2000, s. 109–121]. У 1933 р. один із курганів поблизу Балич в урочищі

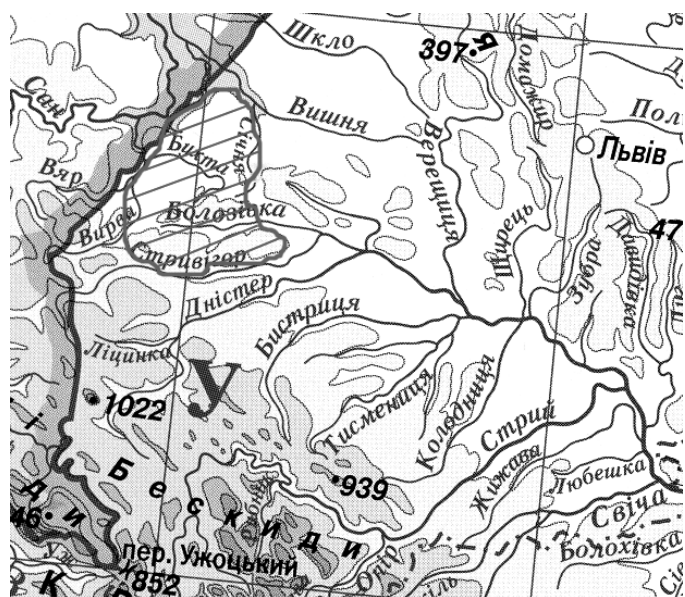

Рис. 2. Карта-схема міжріччя Вишні і Стривігору
Fig. 2. Schematic map of territory between Vyshnia and Strivigora Rivers

Kirkor, 1878, s. 17; Słownik geograficzny, 1889; Witanowski, 1904, s. 211; Janusz, 1918, s. 175, 197; Sulimirski, 1968, s. 129].

На жаль, тогочасна метода досліджень курганів (розкопування “колодязем” або траншеєю) не давала можливості повноцінно дослідити пам’ятку. Майже ніхто із згаданих дослідників під час розкопок не простежував стратиграфію насипів, описи робіт і знахідок були дуже поверховими. Тому встановити час спорудження більшості розкопаних ними курганів, зрозуміти їх призначення, визначити хронологію і культурну належність досить важко. Нечисленні археологічні матеріали вказують на різночасовість цих пам’яток: від доби енеоліту до середньовіччя.

Результати поверхневих обстежень

Опис нововідкритих курганних могильників міжріччя Вишні та Стривігору почнемо з **с. Баличі**. На сучасній карті Балич вже не знайдемо урочища з романтичною назвою “Під сімома сестрами”, де знаходився унікальний курганний некрополь, розкопаний австрійським полковником. Мальовничі пагорби, на яких розташоване село, розорані і загосподарьовані, а від тисячолітніх могил, висота яких сягала восьми метрів, немає ані сліду. Останні, мабуть, кілька курганів з цієї групи не так давно було знищено будівлями колгоспу.

На захід від села (а це найвище місце в околиці), північніше дороги Баличі-Новосілки тягнуться у напрямку до Шегинь пагорби, віддавна порослі лісом. Тут нашими роботами виявлено скупчення нових, очевидно ще невідомих у цій місцевості курганів, де у трьох групах нараховується разом 13 насипів. Вони розташовані ланцюжком у напрямку з південного сходу на північний захід на відстані 2 км. За 100 м на північний захід від колгоспних будівель, на початку лісу у густому чагарнику знаходяться два кургани. Один великого розміру (курган 1 – діаметр 24 м, висота 3,5 м), поряд, за 28 м на південний захід – менший (курган 2 – діаметр 8 м, висота 0,7 м). Не виключено, що ці два кургани є рештками могильника зафіксованого у 1902 р. А. Кіццолією, який нарахував тут 12 насипів, що тягнулися вздовж пагорба у напрямку з північного сходу на південний захід. Слідів цих могил не виявлено, оскільки місце віддавна оралося, але за розповідями селян відомо, що під час будівництва колгоспного двору було зруйновано кілька вцілілих курганів.

Західніше описаних курганів, на основному гребені пагорба в лісі знаходиться друга група курганів, які розташовані поодаль один від одного. Ланцюжок із шести насипів різної

“Залуччя” розкопав Скібневський. На глибині 2 м ним виявлено шар чорного попелу без знахідок [Sulimirski, 1968, р. 123]. У 1895 р. археолог В. Деметрикевич досліджував велетенський курган “Гостра гірка” біля вже згаданих Комарович (фото 26) та менші насипи у с. Грушатичі [Demetrykiewicz, 1897, s. 116, 122–124]. Ще один із курганів, що знаходився у с. Міженець, розкопав у 1912 р. К. Гадачек [Janusz, 1918, s. 18; Sulimirski, 1968, р. 127]. У міжвоєнний час дослідження курганів у цьому регіоні продовжив археолог, професор Львівського та Краківського університетів Т. Сулімирський, котрий у 1937 р. вивчив сім насипів в околицях с. Ракова [Sulimirski, 1968, р. 127–128].

Окрім того, в літературі знаходимо згадки про могили в Судовій Вишні, Раденичах, Купновичах, Королині, Стоянцях [Stupnicki, 1869, s. 65;

величини тягнуться у напрямку південний схід – північний захід. Відстань між ними становить від 60 до 250 м. Два великі кургани мають діаметри 36 і 28 м, висоту відповідно 3 і 4 м. Діаметр інших чотирьох насипів коливається від 7 до 17,5 м, а висота від 0,3 до 1,5 м.

Третя група курганів, яка складається із п'яти великих насипів діаметром 24–39 м і висотою 1,5–3,7 м знаходиться за 400–450 м на північний захід від курганів другої групи. Розташована на найвищій частині пануючого в цій місцевості пагорба, на західному узліссі. Найбільший курган має діаметр 45 м і сягає висоти 4,5 м, з його вершини видно околиці сіл Шегині, Бикова, Новосілок, Гусакова, Мочерад, лісові масиви Головного європейського вододілу та перші пасма Бескид. Основа цього велетенського насипу постійно розорюється, відносно не порушеною є лише верхня частина. Наступні чотири кургани третьої групи розташовані попарно.

В околицях с. Балічі проведено розвідкові обстеження тих місць, де давніше, за згадками в літературі, стояли кургани. Оглянуто розорані пагорби, у північній околиці села (за 1–1,5 км на північ від церкви) північніше гори Яначів (абсолютна висота 292 м). На південних і західних схилах пагорбів виявлено невеликі крем'яні відщепи (в тому числі і частину леза сокири) та дрібні фрагменти кераміки. З оранки на західному схилі пагорба, що спадає до долини струмка, піднято цілий крем'яний сегментоподібний серп. Виявлений матеріал датується ранньою та середньою добою бронзи [Павлів, Петегірич, 2003, с. 2–4].

Цікавий комплекс пам'яток відкрито поблизу *с. Хатки*. У цей комплекс входять два курганні могильники і городище.

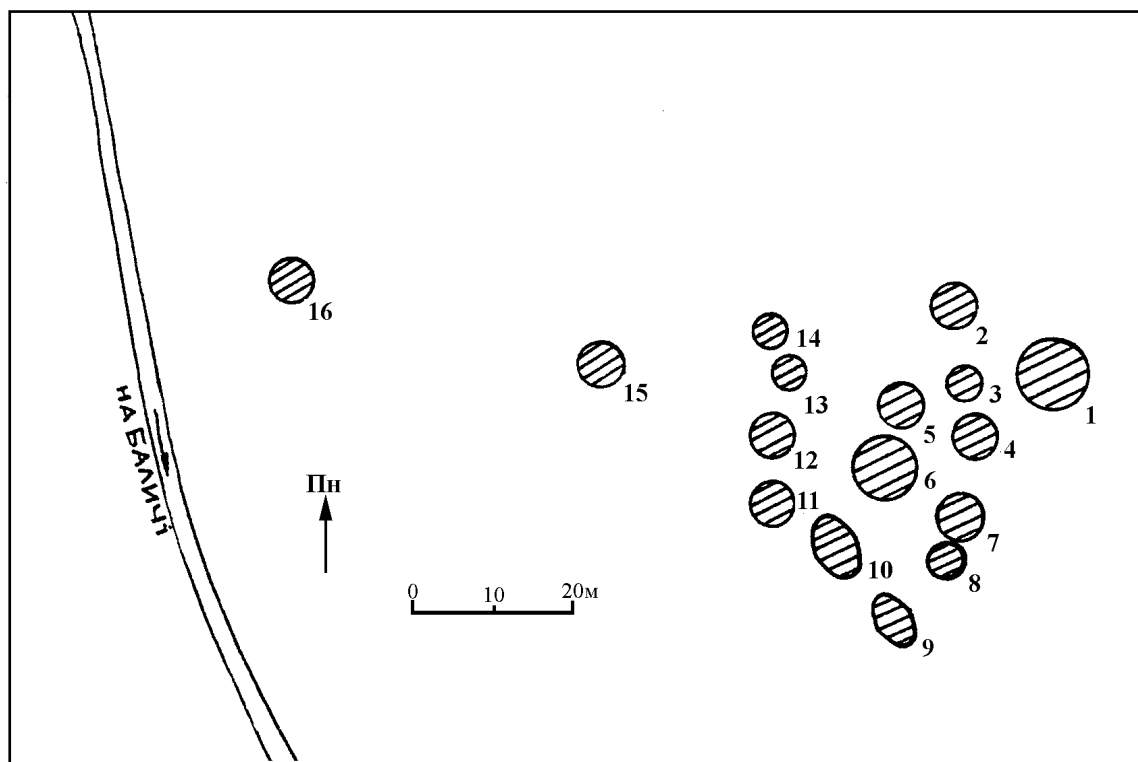

Рис. 3. План курганного могильника поблизу села Хатки

Fig. 3. Plan of mound burial complex near Khatky village

Могильник (Хатки I) знаходиться за 500 м на південний схід від села, східніше дороги Шегині-Балічі, на найвищій ділянці залісненого пагорба. Він налічує 16 земляних насипів, 15 з яких розміщені компактною групою, а один розташований за 50 м на північний захід від основного скупчення (рис. 3).

Курганний могильник поблизу с. Хатки має свої особливості. Могили цієї пам'ятки вирізняються невеликими розмірами (діаметр від 4 до 10 м, висота від 0,3 до 1 м), два насипи

незвичної – ованої в плані форми, витягнуті з південного сходу на північний захід, що виділяє їх серед добре знаних нам великих могильних насипів культури шнурової кераміки чи тшцінецько-комарівської культури. Такі розміри могильних насипів найхарактерніші для курганів княжої доби, зокрема для IX–XII ст.

Неподалік цього могильника знаходиться городище (Хатки II). Воно розташоване за 150 м на південний схід від села, у північно-західній частині великого залісненого пагорба в урочищі “Грабово”, справа від дороги Шегині-Баличі. У плані городище має майже правильну круглу форму. Його діаметр по лінії північ-південь становить 65 м, по лінії схід-захід 60 м. Площадка городища плоска у південній частині і має плавний нахил у північному напрямку. З південного, східного та північно-східного краю городище оточене земляним валом. Його ширина в основі виносить 3,5–4 м, а висота від дна рову – 2 м. Ширина дещо запливлого рову сягає 3–3,5 м, а глибина від основи валу 0,5–0,7 м. Із заходу і північного заходу городище обмежене крутими схилами глибокого яру, по дну якого протікає потік. Ймовірно, що в’їзд на городище був влаштований з південно-західного боку, тут помітно невеликий розрив у валі шириною 2,5 м, де й тепер прокладена зручна дорога вздовж хребта пагорба.

Городище і могильник поблизу Хаток територіально пов’язані. Можливо, це один комплекс пам’яток, хронологію якого можна буде визначити лише після стаціонарних археологічних досліджень [Павлів, Петегірич, 2003, с. 4–6].

Другий курганний могильник (Хатки III) знаходиться за 1 км на захід від села та за 1,5 км на південь від с. Шегині. Він займає вершину залісненого плато в урочищі “Новоселецький ліс”. Могильник нараховує 30 насипів діаметром від 3,7 до 13 м і висотою від 0,3 до 1 м [Погоральський, 2006, с. 267–268].

Поблизу с. *Чишки* зафіксовано сім могил. Особливістю розташування виявлених тут стародавніх курганів є те, що вони не утворюють великих скупчень, а розміщені поодиноці або попарно на окремих невеликих за площею пагорбах. Так, два насипи знаходяться на південно-

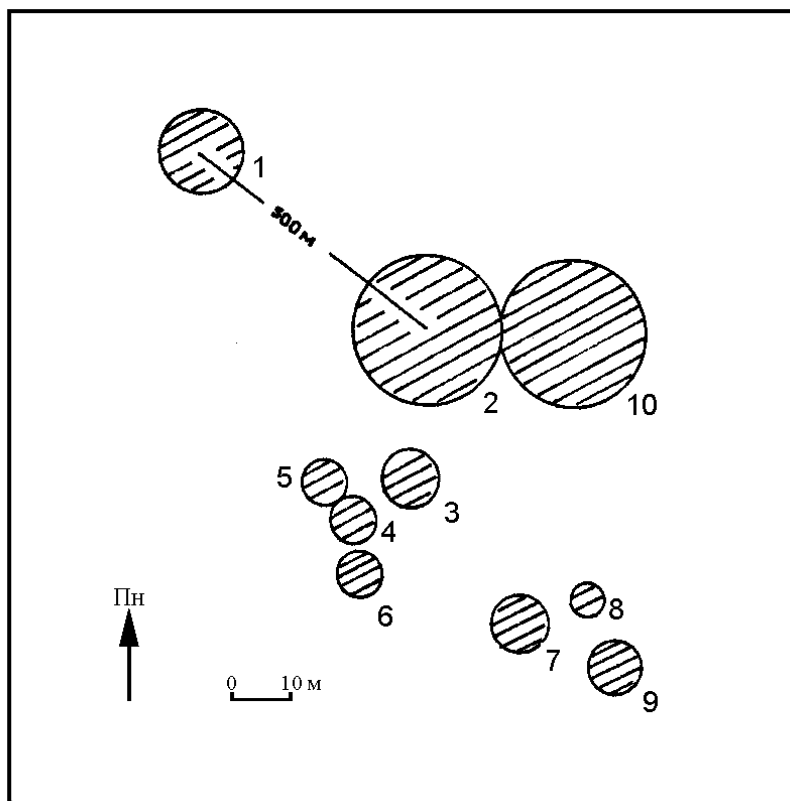

Рис. 4. План курганного могильника Биків III
Fig. 4. Plan of mound burial complex of Bykiv III

східній околиці села за 750–800 м у цьому ж напрямку від костела, на плоскій вершині пагорба з відміткою абсолютної висоти 293 м. Кургани розташовані поряд один одного, справа від дороги Крисовичі-Чишки, яка частково їх підрізає. Розміри курганів майже однакові: діаметр становить 25 м, висота 2,5 м. На вершині одного з курганів встановлено дерев’яний хрест. За 500–750 м на північний схід від церкви у селі на зарослому хащами пагорбі розташовані ще три могили великого розміру. Два кургани стоять поряд, третій за 250 м на захід на вершині пагорба, з краю лісу. Діаметри курганів виносять 35–37 м, висота 3–3,5 м. За 1,3 км на північ від церкви та за 300 м на

захід від старого цвинтаря на залісненому пагорбі біля висотної позначки 287 м, зліва від лісової дороги, що веде до с. Тщінець знаходяться ще два насипи, розташовані на віддалі 30 м один від одного. Діаметри курганів виносять 20 м, висота 1,6 і 2 м [Павлів, Петегірич, 2003, с. 6–7].

Західніше курганних могильників в околицях Балич, поблизу *с. Биків* зафіксовано невідому раніше курганну групу та поодинокі могильні насипи. Курганний могильник (Биків III) знаходиться за 2 км на північний схід від східного краю села, за 1,5 км на північний схід від цвинтаря, та за 750 м на схід від дороги Шегині-Биків, на залісненому пагорбі, видовженому у напрямку південний схід – північний захід. Нараховує 10 курганів. Курган 1 виявлено на північному піднесенні пагорба, південніше лісової дороги. Його діаметр 14 м, висота 0,8 м. За 500 м на південний схід від кургану 1, на південному підвищенні пагорба обабіч лісової дороги знаходиться скупчення із дев'яти курганів. Найбільші насипи (кургани 2 і 10) розташовані впритул один до одного по лінії схід-захід. Насипи їхні зливаються. Діаметр кургану 2 становить 27 м, висота 2,2 м, діаметр кургану 10–24 м, висота 1,5 м (фото 27).

За 10–50 м на південь від курганів 2 і 10 розташовано ще сім малих насипів, які скомпоновано у дві групи: південніше великого кургану 2 знаходяться чотири могили (3–6), південніше кургану 10 – три могили (7–9). Діаметри цих насипів коливаються від 5 до 9 м, висота від 0,3 до 0,5 м (рис. 4).

На вершинах безлісних пагорбів цього краю інколи ще видніються поодинокі, більш чи менш збережені великі кургани. Один із дуже великих курганів (Биків IV) знаходиться за 2,25 км на північний схід від села, за 250 м на захід від дороги Шегині-Биків, на широкій вершині великого пагорба (абсолютна висота 263,6 м) в урочищі “Шелена Гірка”. Сам насип називають “Ковпаком”. Верхню частину насипу, який поріс хашами, частково зруйновано. Діаметр кургану 35–40 м, висота 4–5 м. В цій місцевості відома ще одна велика могила, яка знаходиться за 2 км на південний захід від села Биків в урочищі “Шанци” або “Селецький ліс” [Погоральський, 2002, с. 380].

Дещо східніше, за 0,5 км на південь від *с. Мочеради* на підвищенні праворуч дороги Мочеради-Гусаків в урочищі “Заліски” знаходиться курган діаметром 30 м і висотою 1 м [Свешніков, 1976, с. 57–58]. Інший досить великий курган розташований за 850 м на північний захід від Мочерад, ліворуч польової дороги, яка веде до с. Новосілки, на широкій вершині пагорба на пасовищі в урочищі “Пасовисько”. Діаметр кургану становить 33 м, висота 2,25 м (фото 28).

Одинокую велику могилу обстежено на західній околиці *с. Пнікут*. Вона розміщена за 1,6 км на південний захід від старої сільської церкви, на вершині розораного пагорба з висотною позначкою 303 м та за 350 м, на північ від краю Крукеницького лісу. Курган носить серед місцевих мешканців назву “Турецька могила”. З усіх боків могила оборюється. Насип кургану вкритий деревами та кущами. У центральній частині зроблена підсіпка і встановлено дерев'яний хрест. Діаметр кургану 40 м, висота до 3 м [Павлів, Петегірич, 2003, с. 7–8].

На багатьох віддавна розораних пагорбах стародавні кургани не збереглися. Але інколи у таких місцях сліди могильних насипів все ж фіксуються у вигляді круглих плям чорного або темно-коричневого ґрунту, які добре виділяються на яснішому суглинку, тут же знаходиться досить багато дрібних фрагментів ліпної кераміки та кременю. Прикладом можуть служити пам'ятки, відкриті поблизу *с. Крукеничі* (Крукеничі II), де за 1,25 км на північний захід від сільської церкви на розораному пагорбі, який тягнеться з південного сходу на північний захід, зафіксовано чотири скупчення археологічних знахідок, які, можливо, пов'язуються із розораними курганами.

Поблизу *с. Боратичі* зафіксовано великий курган, що знаходиться за 1,3 км на захід від церкви, на пагорбі, зарослому хашами, на узліссі, за 500 м на схід від дороги Тишковичі – Міженець, на межі Мостиського і Старосамбірського районів. Діаметр насипу 30 м, висота 2,5 м. Ймовірно, це є один із насипів могильника, розташованого на пагорбах лісового масиву між селами Боратичі та Міженець.

П'ять курганных груп виявлено в околицях *с. Йорданівка*. Три групи курганів знайдено у південній околиці села, на високих, порослих великими лісами пагорбах Головного європейського вододілу, на схід від старої дороги Рогізно-Йорданівка (рис. 5). Ці пагорби сильно розчленовані глибокими ярами і утворюють численні “язики”, що простягаються паралельно один одному.

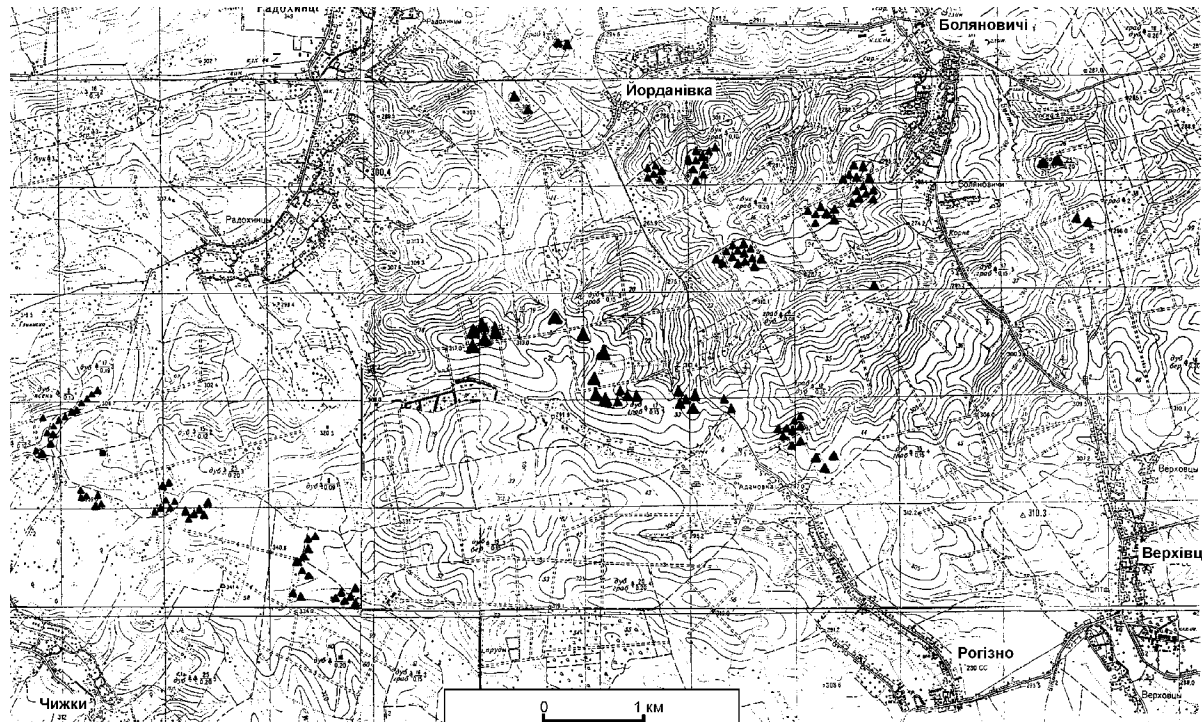

Рис. 5. Карта-схема розташування курганных могильників між Йорданівкою, Боляновичами, Рогізно та Чижками

Fig. 5. Schematic map of location of mound burial complex between Yordanivka, Bolianovychi, Rogizno and Chizhky

Перша група курганів (Йорданівка I) знаходиться за 750 м на південний схід від церкви в селі на одній із вершин пагорба. Налічує сім насипів, розташованих досить близько один одного на площі 140×80 м. Два найбільші кургани стоять в центрі скупчення, діаметри їх насипів сягають 20 м, а висота 1,1 та 1,5 м. Решта менших насипів мають діаметри 14–15 м і висоту 0,7–0,9 м.

Друга група курганів (Йорданівка II) знаходиться за 150 м на північний схід від першої групи. Налічує 10 добре збережених насипів, які утворюють скупчення, що в плані нагадує коло. Кургани майже одного розміру: діаметри їх від 12 м до 16 м, а висота від 0,6 м до 1,1 м (рис. 6, 1).

Третя група курганів (Йорданівка III) знаходиться на іншому піднесенні пагорба за 2 км на південний схід від церкви в селі та за 750 м на південний схід від групи курганів II. Налічує 29 могильних насипів, розташованих на широкому плато. Могильник займає площу 120×200 м. Насипи компонується у два скупчення, які розташовані близько один одного (віддаль між ними становить 30 м). У першому скупченні є 14 курганів, у другому – 15. Більшість насипів невеликих розмірів (діаметри від 5 м до 10 м, висота від 0,4 м до 0,7 м). Але в кожному скупченні є і більші насипи. У першому скупченні це курган 3, діаметр якого виносить 16 м, а висота 1,9 м. Не виключено, що діаметр цього кургану був більшим, ніж тепер помітно, а насипи малих курганів 2 і 4 збудовані вже на ньому. У другому скупченні виділяються кургани 26 і 27. Їх діаметри виносять відповідно 13 м і 14 м, а висота 1,6 м і 0,9 м. Насипи багатьох

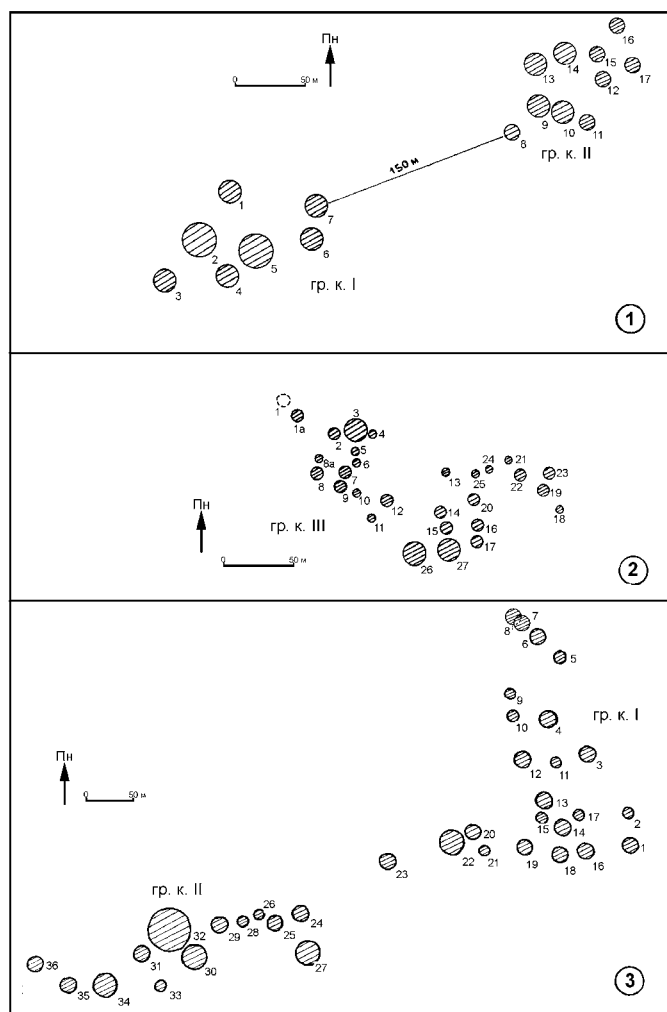

Рис. 6. План курганних груп поблизу Йорданівки (1, 2) та Болянович (3)
 Fig. 6. Plan of burial mound groups nearby Yordanivka (1, 2) and Bolyanovychi (3)

ховує 36 насипів, розділених на дві групи. Кургани стоять обабіч лісової дороги, що прямує по гребені пагорба (рис. 6, 3).

Перша група налічує 23 кургани, розташовані півмісяцем. Діаметри найбільших насипів (кургани 6, 8, 19, 22) виносять від 20 м до 22 м, а висота від 1 м до 2,2 м. Інші могили мають діаметри від 9 м до 18 м, а висоту від 0,6 м до 1,7 м.

У другій групі зафіксовано 13 курганів, розташованих пасмом на тому ж широкому гребені пагорба, що й перша група. Виділяються своїми розмірами курган 32 (діаметр 40 м, висота 0,4 м), курган 27 (діаметр 25 м, висота 3 м) курган 30 (діаметр 26 м, висота 1,8 м), курган 34 (діаметр 22 м, висота 2,5 м). Решта курганів мають менші розміри (діаметр 12–18 м, висота 0,8–1,4 м). Відстань між двома групами курганів становить 96 м. Насипи цього могильника досить добре збережені, лише більші могили зверху мають сліди вкопів.

Обстежено частину лісового масиву на пагорбах Головного європейського вододілу між селами Верхівці (кол. Райтаровичі), Боляновичі та Рогізно, де також виявлено добре збережені курганні могильники. Варто згадати, що десь у Райтаровичах ще 170 років тому знайдено цікаві археологічні матеріали: глиняну миску і урну із спаленими кістками, що походили із зруйнованого (чи не під курганного?) поховання [Pauli, 1840, s. 36].

невеликих курганів вже сильно знівельовані, частина їх знищена лісовою дорогою. Курган 1А повністю розкопаний великою ямою (рис. 6, 2).

За 1 км на північний захід від церкви у селі, в урочищі “Грабина” на пагорбі, у невеликому лісі знаходяться поруч два кургани (Йорданівка IV). Курган 1 має діаметр 24 м, висоту 1,5 м. Курган 2 значно більший, стоїть за 38 м на північний захід від кургану 1. Діаметр його сягає 48 м, висота 2,5 м. Стан курганів задовільний, курган 2 має сліди вкопу в насип.

За 800 м на південний захід від курганів 1 і 2 та за 1,2 км на захід від церкви в селі на сусідньому піднесенні пагорба, в густому лісі виявлено ще два кургани (Йорданівка V). Насипи їх досить розпливлі, діаметром 16 м та 18 м і висотою 0,8 м та 0,4 м [Павлів, Петегірич, 2003, с. 8–10].

Великий курганний некрополь, що знаходиться за 1–1,5 км на північний схід від описаного, виявлено поблизу *с. Боляновичі* (рис. 5). Насипи розташовані у південно-західній околиці села, яка має назву “Гора”, в лісі “Бучина” на видовженому з північного сходу на південний захід “язику” пагорба – частини Головного європейського вододілу. Загалом могильник нара-

За 2 км на північ від лісництва у с. *Верхівці* на широкій вершині пагорба, видовженого з півночі на південь в урочищі “Шопа” знаходяться поруч два досить великі кургани, відстань між якими виносить 35 м (рис. 5). Курган 1 має діаметр 34 м, висоту 1,5 м, діаметр кургану 2 становить 24 м, висота 1,3 м. На цьому ж пагорбі, але на іншій його підвищеній частині за 700 м у напрямку на північний захід (близько південної околиці с. Боляновичі) виявлено ще два кургани. Один з них має діаметр 20 м і висоту 1 м. Другий курган розташований за 75 м на північний схід від попереднього. Насип його, який сягав у діаметрі приблизно 25–30 м, майже знищено великим розкопом, висоту встановити неможливо.

На північ від с. *Рогізно* на заліснених пагорбах виявлено 23 кургани, які згруповані у чотирьох могильниках [Павлів, Петегірич, 2005, с. 16–17].

Курганний могильник Рогізно I знаходиться на межі Мостиського і Самбірського районів, у північно-західній околиці села, за 1 км на північний захід від крайніх хат присілка Адамівка, за 200 м західніше старої дороги до с. Йорданівка, на плато залісненого пагорба. Могильник нараховує шість насипів, розташованих на площі 130×70 м. Їх діаметр коливається від 14 до 16 м, висота від 0,6 до 0,8 м.

Другий курганний могильник (Рогізно II) розташований за 1,5–1,7 км на північний захід від крайніх хат присілка Адамівка на плато залісненого пагорба (територія Мостиського району). Нарховує дев'ять насипів у двох скупченнях (в одному п'ять, в іншому три кургани) та один курган між ними. Відстань між скупченнями 200 м. Діаметри курганів 14–20 м, висота 0,7–1,2 м.

Третя група курганів (Рогізно III) розміщена за 2–2,5 км на північний захід від присілка Адамівка на території Мостиського району на одному із плато залісненого пагорба. Складається із двох поодиноких курганів, розташованих за 500 м один від одного по лінії південний схід–північний захід. Діаметр насипів 14 і 16 м, висота 0,6 і 0,8 м.

Остання група курганів (Рогізно IV) знаходиться на території Мостиського району за 3 км на північний схід від присілка Адамівка та за 2,5 км на південний захід від церкви у с. Йорданівка, на платоподібній вершині західного відгалуження великого залісненого пагорба між селами Рогізно, Йорданівка та Радохинці. Могильник нараховує шість насипів, діаметр яких коливається від 18 до 24 м, а висота від 0,8 до 1,75 м (рис. 5).

В літературі згадується також про існування курганного могильника, розташованого між селами Рогізно та Чижки, за 0,5 км на північ від села Біличі [Конопля, Маковський, Хомічак, 1995, с. 35].

Обстежено поля та заліснені пагорби між селами Радохинці, Дешичі та Чижки у Мостиському та Старосамбірському районах Львівської області. Власне тут фіксуються максимальні абсолютні висоти (до 340 м) цього мікрорайону. Рельєф складний, пагорби не утворюють рівних хребтів, вони сильно ерозовані, часто порізані долинами потоків.

На північ і північний схід від с. *Чижки* в урочищі “Чижецький ліс” нами зафіксовано вісім груп курганів, де разом нараховується 65 могильних насипів (рис. 5).

Курганна група Чижки розташована за 1,3 км на північний схід від костелу у селі на одному із “язиків” Головного вододільного хребта, за 20–30 м на схід від старої дороги. Два досить знівельовані кургани знаходяться на віддавна розорюваній місцевості. Перший, більший курган має діаметр 30 м і висоту 0,5 м. Другий курган розташований за 28 м на північний схід від першого, його діаметр сягає 22 м, а висота 0,4 м.

Друга курганна група (Чижки II) знаходиться за 250–300 м на північ від першої. Вона розташована на вершині пагорба (абсолютна висота 339 м), який, очевидно, колись був пасовищем, а нещодавно розорювався. У групі нараховується чотири насипи. Три більші кургани тягнуться однією лінією із сходу на захід, знаходячись майже на однаковій віддалі один від одного: 88 м і 80 м. Їхні розміри такі: діаметр 22,5–25,5 м, висота 0,4–0,7 м. За 45 м на північ від них помітно насип ще одного кургану (діаметр 17 м, висота 0,4 м).

Третя група курганів (Чижки III) розміщена на відстані 1,9–2,6 км на північний схід від костелу у селі на зарослому лісом видовженому пагорбі, північніше старої дороги, що веде з Радохинців до Чижок та Дешич. У групі нараховується 18 могильних насипів, які скомпоновані

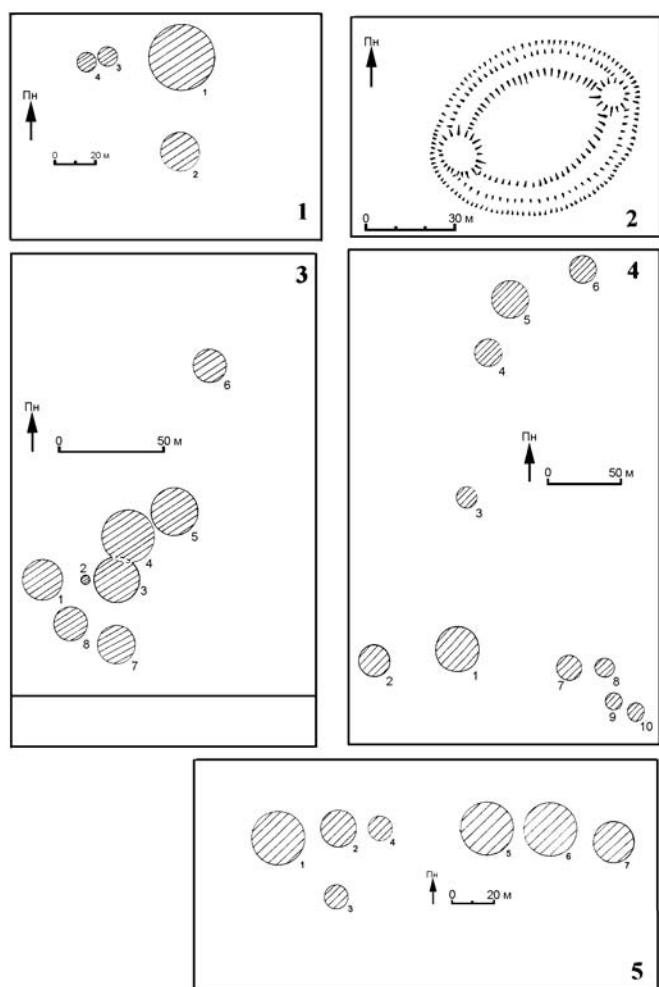

Рис. 7. Плани курганных могильників та городища в околицях Чижок. (1 – Чижки VI, 2 – городище, 3 – Чижки V, 4 – Чижки VII, 5 – Чижки VIII)

Fig. 7. Plans of mound burial complexes and hill-forts which are situated near Chizhky village. (1 – Chizhky VI, 2 – hill-fort, 3 – Chizhky V, 4 – Chizhky VII, 5 – Chizhky VIII)

мірами знаходяться окремо на більшій віддалі північніше основної групи. Чотири кургани, в тому числі і найбільший серед них (діаметр 24 м, висота 1,6 м), у центрі насипів мають сліди старих розкопок двома перехресними траншеями. Не виключено, що це сліди давніх досліджень І. Ступницького. Розміри курганів є такими: діаметр коливається від 9,5 м до 24 м, висота від 0,4 м до 1,6 м.

П'ята група курганів (Чижки V) розташована за 2,3 км на північний схід від церкви в селі на пагорбі, порослому молодим лісом і хашами та за 300–400 м на північний схід від четвертої групи. Нараховує вісім могильних насипів. Сім курганів розташовані близько один одного, восьмий на більшій віддалі (рис. 7, 3). Всі кургани досить великих розмірів (діаметр 16–24 м), але знівельовані, лише один курган має менші розміри (діаметр 5 м, висота 0,4 м).

Наступна група могил (Чижки VI) знаходиться за 2 км на північний схід від сільської церкви на найвищому пагорбі в околиці (абсолютна висота 340 м) на краю лісу. Нараховує чотири насипи, найбільший з яких має діаметр 30 м, висоту 2 м. Інші кургани менші – діаметр 11–17 м, висота 0,4 м (рис. 7, 1).

у три основні скупчення. Насипи тягнуться ланцюжком із північного сходу на південний захід по хребту пагорба на 1,2 км. Відстань між скупченнями становить 80, 90, 140 м.

До першого скупчення можна зарахувати шість курганів, діаметри яких коливаються від 14 м до 19 м, а висота від 0,8 м до 2,1 м. У другому скупченні нараховано 4 насипи. Три кургани є досить близько один одного, а четвертий стоїть на більшій відстані. Розміри курганів: діаметр 13–17 м, висота 0,7–1,5 м. Третє скупчення нараховує п'ять насипів, з яких чотири лежать близько один одного, а п'ятий курган, знову ж таки, як і в попередніх двох скупченнях, дещо віддалений. Діаметр курганів 17–24 м, висота 0,4–1 м.

На окремому відгалуженні пагорба, на західному краю лісу виявлено ще три кургани, найбільший серед яких має діаметр 35 м і висоту 1,3 м.

Ще одну групу могил (Чижки IV) виявлено за 2 км на північний схід від церкви у селі на високому залісненому пагорбі. У групі нараховується 12 могильних насипів. Частина насипів (кургани 1–7) є досить знівельованими і знаходяться у чагарнику, очевидно раніше ця частина площі розорювалася. Кургани розташовані смугою, що тягнеться з північного сходу на південний захід, лише два насипи з однаковими розмірами знаходяться окремо на більшій віддалі північніше основної групи. Чотири кургани, в тому числі і найбільший серед них (діаметр 24 м, висота 1,6 м), у центрі насипів мають сліди старих розкопок двома перехресними траншеями. Не виключено, що це сліди давніх досліджень І. Ступницького. Розміри курганів є такими: діаметр коливається від 9,5 м до 24 м, висота від 0,4 м до 1,6 м.

Сьома група курганів (Чижки VII) розташована за 350–600 м на північний схід від попередньої групи, на сусідньому видовженому з півночі на південь пагорбі у лісі. Нараховує 10 могильних насипів різної величини. Найбільшим і найкраще збереженим серед усіх курганів в околиці Чижок є курган 1 (діаметр 28 м, висота 2,8 м). Інші дев'ять курганів мають такі розміри: діаметр 15–25 м, висота 0,3–1,4 м (рис. 7, 4).

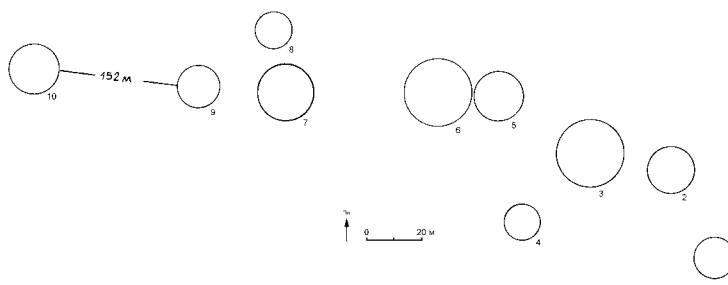

Рис. 8. План курганного могильника поблизу села Нижня Вовча
Fig. 8. Plan of mound burial complex near Nyzhnia Vovcha village

Остання, восьма курганна група (Чижки VIII) знаходиться за 300 м на південний схід від курганів сьомої групи на продовженні хребта, що спадає до долини ріки Болозівки у північних околицях с. Біличі. Нараховує сім насипів у двох скупченнях, розташованих смугою по лінії схід-захід (рис. 7, 5).

У першому скупченні розміщені чотири могили діаметром 12–24 м і висотою від 0,5 м до 1,5 м. У другому скупченні є три досить великі, але розсунуті насипи діаметром 20–25 м і висотою 0,4–0,8 м.

Крім описаних вище курганних груп, поблизу с. Чижки виявлено невідоме городище (Чижки IX). Воно знаходиться у тому ж лісовому масиві, де відкрито курганні могильники. Пам'ятка розміщена за 2–2,2 км на північний схід від сільської церкви у лісі між трьома курганними групами – другою з південного боку, третьою з північного і західного боку та четвертою з південного сходу. Городище займає невеличку ділянку залісненого мису, який плавно понижується у східному напрямку до потічка, а з північного і південного боку обмежується глибокими ярами. Воно має овальну форму, видовжену майже із заходу на схід з незначним відхиленням на північ. По всьому периметру городище захищене валом і ровом. Діаметр майданчика у межах укріплень по лінії схід-захід становить 52 м, а по осі північ-південь 37 м. Найбільша ширина валу в основі сягає 7 м, а висота від дна рову 1,6–1,7 м. Вал і рів найкраще простежуються у південно-східній частині городища. В інших ділянках за рахунок природних змивів рів у значній мірі знівельований.

Цікавою і загадковою особливістю городища є два добре помітні насипи, розміщені по довшій осі пам'ятки і включені в її оборонну систему (рис. 7, 2). Насип на південно-західному краю городища має овальну форму розмірами 9,5×12 м. Висота цього насипу 1 м від дна рову. Підвищення на протилежному краю городища має круглу форму діаметром 8 м. Висота від дна рову 2 м. Цілком можливо, що при побудові городища вдало були використані насипи стародавніх могил з метою підвищення обороноздатності пам'ятки. Хронологію пам'ятки та її етнокультурну приналежність можна буде встановити тільки після стаціонарних досліджень оборонних укріплень та майданчика.

На залісненому пагорбі між селами Чижки та Новим Містом, за 2,5 км на південний захід від церкви в *Саночанах* виявлено курганний могильник (Саночани I), який складається з трьох досить великих, але розповзглих курганів, розташованих на відтинку у 300 м по лінії південний схід-північний захід. Діаметри насипів 20–30 м, висота 1,5–3 м. За 500 м на південь від цього могильника на південних, дуже пологих схилах пагорба, на узліссі виявлено матеріали культури шнурової кераміки (пам'ятка Саночани II).

Невідомі курганні могильники відкрито в околицях сіл Надиби, Сусідовичі, Скелівка (колишній Фельштин), Конів, Лютовиська. Один із таких могильників знаходиться за 2,5 км на південний схід від *с. Нижня Вовча*. Кургани розташовані в лісі зліва від дороги Скелівка – Болозів і тягнуться вздовж лісової дороги зі сходу на захід на віддаль близько 350 м. Група налічує десять досить добре збережених могил різного розміру. Найбільший курган має діаметр

25 м і висоту 2,2 м, інші дещо менші. Могильник є цікавим для археологічних досліджень і зручний для огляду (рис. 8).

Невелику групу курганів зафіксовано у лісовому масиві, що простягається на захід від села **Конів**, справа від дороги Конів-Болозів. Могильник займає заліснений пагорб навпроти розвилки доріг Конів-Болозів і Скелівка-Болозів і налічує п'ять курганів у двох скупченнях, які тягнуться зі сходу на захід на відстань майже 250 м. Діаметри курганів коливаються від 17 м до 25 м, висота від 0,8 м до 1,3 м.

Компактну групу курганів виявлено за 2,3 км на північний захід від села **Скелівка** у лісовому масиві зліва від дороги Скелівка-Болозів. Кургани розташовані за 0,5 км на захід від кута лісу і дороги, поблизу висотної позначки 364 м у частині залісненого пагорба, що носить назву "Бадяцький ліс". Група налічує шість виразних насипів, що тягнуться з північного сходу на південний захід на проміжку у 170 м. Діаметри насипів коливаються від 16 м до 24 м, висота від 0,5 м до 1,2 м.

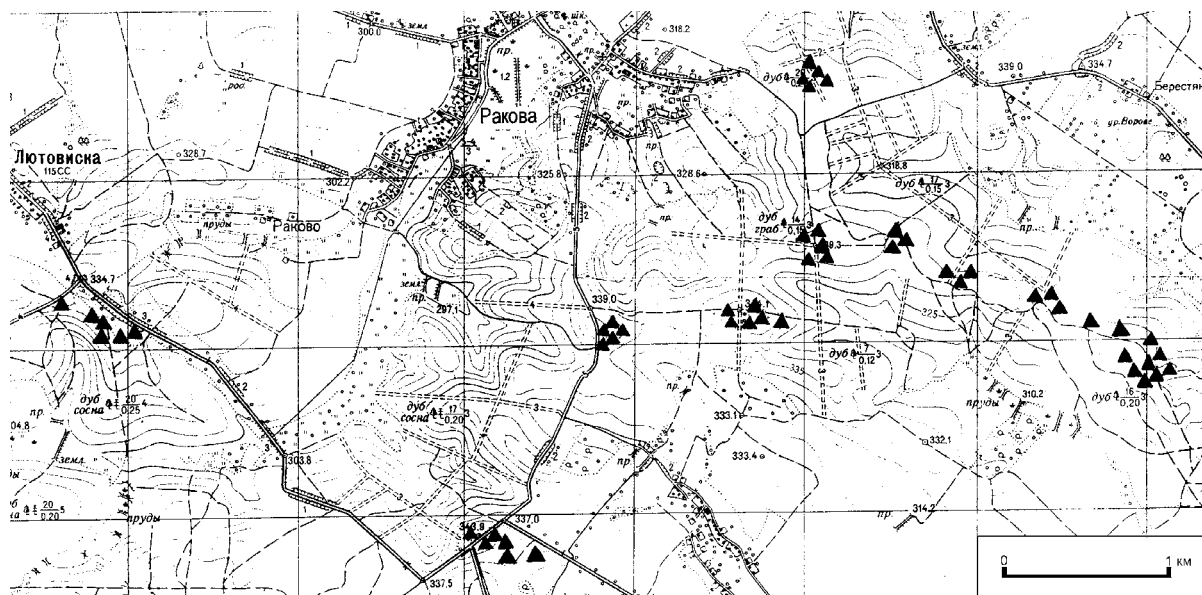

Рис. 9. Карта-схема розташування курганных могильників поблизу сіл Лютовиська, Надиби, Ракова, Викоти

Fig. 9. Schematic map of location of mound burial complexes near Lyutoviska, Nadyby, Rakova, Vykoty villages

На залісненому пагорбі на північ від с. Городовичі і Слохині виявлено близько 30 штучно насипаних округлих пагорбів, з слідами глибоких вкопів для військової техніки і траншей. За інформацією місцевих мешканців тут проводились військові навчання. Цілоком можливо, що для цієї мети було використано насипи стародавніх могил.

Дві групи стародавніх могил відкрито на північно-західній околиці **с. Сусідовичі**, на залісненому пагорбі зліва від дороги, яка веде з цього села до с. Букова.

Група курганів, яка складається з двох насипів (Сусідовичі I) розміщена на південному узліссі залісненого пагорба, за 0,5 км на захід від дороги. Один з курганів, по якому проходить лісова дорога, має діаметр 11 м, висоту 0,3 м. Другий насип розташований за 26 м на північний схід від першого кургану, його діаметр досягає 18 м, висота 0,4 м.

Друга група курганів (Сусідовичі II) знаходиться за 300–350 м на захід і південний захід від першої. Вона нараховує 11 могил, десять з яких розташовані компактно, а одна займає окреме положення і віддалена на 300 м у південному напрямку. Окремі кургани пошкоджені військовими траншеями та вкопами. Один з найбільших насипів цієї групи (курган 5) має діаметр 24 м і висоту 1 м. Інші мають діаметр 6–18 м, висоту 0,4–1,1 м. Курган, що розміщений окремо від основної групи, має висоту 0,6 м і діаметр 16 м.

Невідому групу могил виявлено поблизу *с. Лютовиська*. Вона знаходиться за 1,2–1,3 км на південний схід від села на залісненому пагорбі з висотною позначкою 353 м, зліва від дороги Викоти–Лютовиська (рис. 9). Група налічує сім могил в одному скупченні і один окремо розміщений курган. Основна група насипів тягнеться вздовж найвищої ділянки пагорба з південного сходу на північний захід. Найбільший серед них (курган 7) має діаметр 22 м і висоту 0,9 м. Інші могили мають такі розміри: висота від 0,3 до 1,2 м, діаметр 11–19 м. За 0,7 км на захід від основної групи та за 70 м зліва від дороги Викоти–Букова знаходиться одинока могила.

За 700–800 м на північ від *с. Надиби* зафіксовано невелику групу курганів, яка нараховує шість насипів. Вони знаходяться на ділянці залісненого пагорба через який проходить дорога з *с. Воютичі* до *с. Лютовиська* (рис. 9). П'ять могил лежать у лісовому кварталі між цією дорогою та лісовою дорогою, що веде до неї з *с. Надиби*. Ще один насип знаходиться окремо, справа від дороги і займає крайнє північне положення у групі. Найбільший насип має діаметр 28 м і висоту 1,5 м. Один із курганів має овальну форму і витягнутий з південного сходу на північний захід. Його діаметр по довшій осі 27 м, по коротшій 19 м, висота у різних місцях від 1,5 до 2 м. Розміри решти могил: діаметр від 6 до 25 м, висота 0,4–1,1 м.

Велику кількість курганів відкрито у лісовому масиві між *с. Викоти Самбірського* та *Ракова Старосамбірського* районів Львівщини (рис. 9).

Кургани поблизу *с. Викоти* розміщені на залісненому пагорбі з висотними позначками 331 та 343 м, за 1,5 км на захід від розвилки шосейної дороги Самбір–Мостиська та дороги на *с. Берестяни*. Могили утворюють дві виразні окремі групи, два насипи розташовані окремо.

Перша курганна група (Викоти I) складається з 13 могил, що тягнуться по хребту пагорба на 520 м. Сім насипів цієї групи знаходяться у лісі, решта на лісовій галявині. Найбільший в групі курган розміщений на місці висотної відмітки 331 м. Його діаметр 34 м, висота 1,8 м. В центрі насипу помітне заглиблення від вкопу, східна частина могили підрізана лісовою дорогою. Інші три кургани мають діаметри 15–23 м, висоту 0,4–0,9 м.

Шість могил знаходяться на лісовій галявині, що займає лагідний південний схил південніше лісової дороги. Ця ділянка, очевидно, оралася і тому насипи у значній мірі знівельовані і мають такі розміри: діаметр 12–28 м, висота 0,3–1 м. Тепер ця територія задернована і використовується під сінокіс.

Два окремо розташовані кургани знаходяться за 0,3–0,5 км на північний захід від першої курганної групи.

Друга група курганів (Викоти II) складається з трьох могил, одна з яких має досить великі розміри: діаметр 24 м, висота 1,4 м.

Кургани першої групи, розміщені на лісовій галявині, потребують першочергових охоронних досліджень, оскільки в разі відновлення тут оранки їм загрожує цілковите знищення.

П'ять груп курганів обстежено поблизу *с. Ракова*. Вони включають 32 стародавні могили. Серед них знаходяться, мабуть, 28 курганів, які зафіксував Т. Сулімірський і у 1937 р. розкопав сім із них. Ще дев'ять могил були розкопані раніше [Sulimirski, 1968, p. 127–128].

Перша курганна група (Ракова I) включає три могили. Вони розташовані у густо залісненому пагорбі біля висотної позначки 343 м. Діаметр насипів 12–22 м, висота 0,4–1,2 м.

Друга група могил (Ракова II) розміщена на північ від першої в центрі розлогого залісненого плато, видовженого з південного сходу на північний захід, біля перетину просіки та лісової дороги. Група налічує сім насипів, шість з яких розташовані досить компактно і займають площу 40×100 м. Один найбільший курган діаметром 30 м і висотою 1,2–1,3 м займає відокремлене положення від основної групи могил. Решта насипів мають діаметр 12–18 м і висоту від 0,4 до 0,6 м.

За 650–700 м південніше другої групи розміщена третя група могил (Ракова III). Вона включає п'ять могил, що тягнуться по плоскій частині залісненого пагорба з південного сходу на північний захід на відстань 170 м і поділяються на дві підгрупи з трьох та двох курганів. Вони мають розміри: діаметр від 11 до 20 м, висота від 0,3 до 1,1 м.

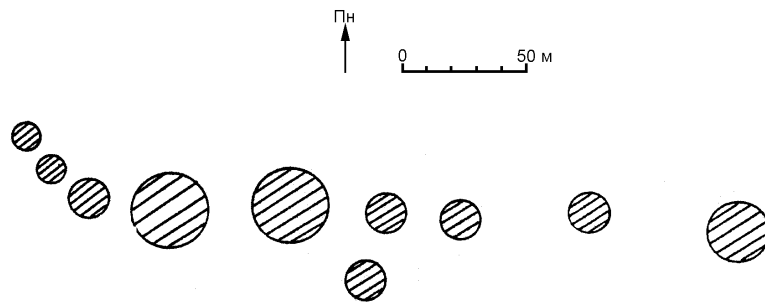

Рис.10. План курганного могильника Ракова IV
Fig.10. Plan of mound burial complex Rakova IV

Наступна курганна група (Ракова IV) розміщена за 0,4 км на південний захід від попередньої групи і налічує десять насипів різної величини. Кургани тягнуться зі сходу на захід вздовж лісової дороги на відстань трохи більше 300 м. Виділяється курган, який займає крайнє східне положення у групі, його діаметр становить 26 м, висота 2 м. Найбільша могила у цій курганній групі має діаметр 34 м і висоту 1,7 м

(рис. 10).

Останню курганну групу (Ракова V) локалізовано за 1,4–1,5 км на південь від церкви у селі з правого боку від дороги Воютичі-Ракова та за 0,1 км на північ від містка через потічок. Могили займають південно-східний пологий схил пагорба, найвища ділянка якого має висотну позначку 342 м. Кургани тягнуться ланцюжком з півдня на північ на відстань 150 м. У групі нараховується сім курганів. Розміри насипів є такими: діаметр від 12 до 24 м, висота 0,3–1,1 м.

Розвідкові роботи поблизу с. Ракова підтвердили ранішу інформацію Т. Сулімірського про наявність тут значної кількості давніх курганних насипів. Найбільш ймовірно, що цей дослідник розкопав сім насипів у четвертій курганній групі, де чітко простежуються сліди його досліджень і співпадає план цієї групи, поданий у його монографії.

Короткі підсумки

Таким чином, обстежено новий мікрорегіон між ріками Вишнею та Стривігором, який дотепер був “білою плямою” на карті курганних пам’яток Верхньої Наддністрянщини. Нашими далеко не повними дослідженнями стверджено, що ця територія буквально насичена стародавніми могилами. Тут зафіксовано 429 курганних насипів.

Зведені дані про курганні могильники у межиріччі Вишні та Стривігору

№ п/п	Населений пункт	Район	К-сть курганних груп	К-сть курганів	Примітки
1	Баличі	Мостиський	3	13	
2	Хатки	- « -	2	46	
3	Чишки	- « -	1	7	
4	Биків	- « -	1	10	окремо розміщені
			-	2	
5	Мочеради	- « -	-	2	- « -
6	Пнікут	- « -	-	1	- « -
7	Крукеничі	- « -	1	4	розорані насипи
8	Боратичі	- « -	-	1	окремо розміщені
9	Йорданівка	- « -	5	113	
10	Боляновичі	- « -	2	36	
11	Верхівці	Самбірський	-	4	окремо розміщені Мостиський р-н
12	Рогізно	- « -	4	23	Мостиський р-н
13	Чижки	Старосамбірський	8	65	
14	Саночани	- « -	1	3	
15	Нижня Вовча	- « -	1	10	

Махнік Я., Павлів Д., Петегирч В. Кургани центральної частини...

16	Конів	- « -	2	5	
17	Скелівка	- « -	1	6	
18	Сусідовичі	- « -	2	13	
19	Лютовиська	- « - - « -	1 –	7 1	окремо розміщені
20	Надиби	- « -	1	6	
21	Викоти	Самбірський	2	18	Старосамбірський р-н
22	Ракова	Старосамбірський	5	32	
23	Комаровичі	- « -	–	1	окремо розміщені
		Разом	43	429	

В процесі розвідкових обстежень зауважено певні особливості розташування могил: великі кургани, або їх пара розташовані на найвищих місцях пагорбів (Баличі, Чишки, Пнікут, Верхівці), зафіксовано також скупчення курганів у досить великих могильниках по 10–30 насипів (Хатки, Йорданівка, Боляновичі, Чижки, Ракова). Кургани поділяються на великі (діаметри насипів становлять від 20 до 40 м, а висота від 2 до 4 м), середнього розміру (діаметри насипів 12–18 м, висота 0,8–1,8 м) та малі (діаметри насипів 5–10 м, висота 0,3–0,7 м). Власне групи курганів малих розмірів виявлено на могильнику в Хатках та Йорданівці. Слід відмітити особливо велику концентрацію стародавніх курганів на відносно невеликій території між селами Йорданівка-Боляновичі-Чижки-Рогізно-Верхівці, де загалом виявлено 177 могил, а територія ще не повністю обстежена.

Цікаво, що власне в мікрорегіоні Вишні і Стривігору, на пагорбах, які тяжіють до долини Сяну і Вяру, знаходяться окремі гігантські насипи. Найбільший курган діаметром 40 м і висотою понад 9 м височіє поблизу Комарович (фото 26). Великі могили зафіксовано нами також в околицях Бикова, Балич, Пнікута, Библо. Це є найбільші відомі нам курганні насипи на території Верхньої Наддністрянщини. Подібні пам'ятки розташовані неподалік – на сусідній території Польщі в Перемишлі та Сільці. Їх інтерпретація викликає дискусії серед дослідників [Kotlarczyk, 1969, с. 145–156; Buko, 2003, s. 287–307; 2006, s. 137–155].

Враховуючи результати попередніх досліджень курганів на цій території (розкопки І. Ступницького, В. Деметрикевича, А. Кіццолі, К. Гадачека, Т. Сулімірського) та порівнюючи особливості розташування могил, їх розміри та планіграфію могильників, переважна більшість виявлених нами пам'яток, ймовірно, датуються кінцем енеолітичної доби, раннім і середнім періодом доби бронзи.

Окрім того, неподалік сіл Хатки і Биків нами виявлено комплекс пам'яток, що складається з городища та двох курганних могильників, де переважають насипи невеликих розмірів (діаметр 5–10 м, висота 0,3–1 м). Ці пам'ятки, а також подібні кургани в інших пунктах попередньо зараховуємо до періоду раннього середньовіччя. Зафіксовано також унікальний випадок використання давніх курганних насипів для побудови укріплень пізнішого часу (городище в Чижках).

Можна констатувати, що за насиченістю курганними поховальними пам'ятками мікрорегіон мікрорегіону Вишні та Стривігору є одним із перших у Верхній Наддністрянщині, він бачиться особливо перспективним для ґрунтовних археологічних досліджень, враховуючи, що багато із названих нами цінних пам'яток археології є під загрозою знищення.

ЛІТЕРАТУРА

Воропай Л.І., Куниця М.О.

1966 Українські Карпати. Фізико-географічний нарис. – Київ.

Геренчук К.І.

1972 Природа Львівської області. – Львів.

Конопля В., Маковський І., Хомічак Р.

1995 Нові пам'ятки епохи каменю і доби бронзи Бойківщини // Бойківщина: історія та сучасність. – Львів-Самбір. – С. 35–38.

Махнік Я., Павлів Д., Петегурич В.

- 2003 Курганне поховання ранньоскитського часу у верхів'ях Дністра // Епока brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach Polskich. – Krosno. – S. 531–548.

Махнік Я., Павлів Д., Петегурич В., Принада І.

- 2000 Дослідження курганних некрополів Дрогобицько – Моршинського передгір'я // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. IV. – Дрогобич. – С. 36–46.
2002 Кургани крайнього заходу Подільської височини // Записки НТШ. – Т. 244. – С. 481–505.

Павлів Д., Петегурич В.

- 2001 Прадавні курганні некрополі Рогатинщини // Історичні пам'ятки Галичини. – Львів. – С. 128–137.
2003 Звіт про роботу Дрогобицької археологічної експедиції у 2002 р. – Львів, рукопис. – 39 с.
2004 Археологія Бойківщини: нові відкриття // Бойківщина. Науковий збірник. – Т. 2. – Дрогобич – Трускавець. – С. 40–69.
2005 Перелік пам'яток археології, виявлених українсько-польською експедицією у 2004 р. – Львів, рукопис. – 22 с.
2006 Стародавні кургани між Львовом і Роздолом // Миколаївщина. Збірник наукових статей. – Т. 3. – Львів. – С. 7–30.

Погоральський Я.

- 2002 Нові археологічні пам'ятки в околицях села Биків Мостиського району // Археологічні дослідження Львівського університету. – Вип. 5. – С. 379–382.
2006 Археологічні розвідки на території Мостиського та Яворівського районів у 2003 р. // МДАПВ. – Вип. 10. – С. 267–271.

Свешніков І. К.

- 1976 Довідник з археології України. Львівська область. – Київ. – 95 с.

Вико А.

- 2003 Wielkie kopce Małopolskie z okresu wczesnego Średniowiecza // Polonia minor media aevi. – Kraków–Krosno. – S. 287–307.
2006 Archeologia Polski wczesnośredniowiecznej. – Warszawa.

Chizzola A.

- 1903 Prähistorische Funde aus Westgalizien // Jahrbuch der Königlich Kaiserlichen Zentralkommission für Kunst und Historische Denkmäler. – 1/1. – Wien. – S. 139–152.

Деметрыкiewicz W.

- 1897 Kurhany w Przemyskiem i Drohobykiem // МААЕ. – Т. II. – Kraków. – S. 116–134.

Janusz B.

- 1918 Zabytki przedhistoryczne Galicyi Wschodniej. – Lwów.

Jarosz P., Machnik J.

- 2000 Nowe spojrzenie na dawne badania kurhanów w Balicach i Klimkowcach w świetle materiałów archiwalnych i zbiorów Muzeum archeologicznego w Krakowie // 150 lat Muzeum archeologicznego w Krakowie. – Kraków. – S. 109–121.

Kirkor A.

- 1878 Sprawozdanie i wykaz zabytków złożonych w Akademii Umiejętności z wycieczki archeologiczno- antropologicznej w r. 1877 // ZWAK. – Т. II. – S. 4–16.

Kotlarczyk J.

- 1969 Próba wyjaśnienia funkcji zagadkowych kopców w Przemyskiem // ААС. – Т. 11. – S. 145–156.

Machnik J., Pawliw D., Petehyrycz W.

- 2005 Z badań nad najdawniejszymi dziejami rejonu Drohobycza // Drohobycz miasto wielu kultur. – Rzeszów. – S. 9–59.
2006 Results of the Archaeological Field Survey on the Sambir Upland // Environment and Man at the Carpathian Foreland in the upper Dnister catchment from Neolithic to Early Mediaeval Period. – Kraków. – P. 126–142.
2006a Results of the Archaeological Field Survey on the Drohobyc Upland // Environment and Man..., p. 143–161.

- 2006b Barrow of the Corded Ware Culture from Bykiv, Drohobyč District // *Environment and Man...*, p.195–227.
- 2006c Recapitulation of Results of the Archaeological Research and Outline of the History of the Earliest Settlement on the Sambir Upland (including the Strviaz River Basin) and the Drohobyč Upland // *Environment and Man...*, p. 228–243.
- 2007 Wspólne polsko-ukraińskie badania nad pradziejami dorzecza Górnego Dniestru // *U źródeł Europy Środkowo-Wschodniej: pogranicze polsko-ukraińskie w perspektywie badań archeologicznych.* – Rzeszów. – S. 11–33.
- Machnik J., Pawliw D., Petehyrycz W., Hrybowycz R.*
- 2000 Prahistoryczne kurhany na Podkarpackich wysoczyznach górnego Dniestru // 150 lat Muzeum Archeologicznego w Krakowie. – Kraków. – S. 185–207.
- Ossowski G.*
- 1890 Sprawozdanie z wycieczki paleoetnologicznej po Galicyi w r. 1889 // ZWAK. – T. XIV. – Kraków. – S. 17–68.
- Pauli Ž.*
- 1840 Starożytności galicyjske. – Lwów. – 49 s.
- Słownik geograficzny...*
- 1885 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa. – T. VI.
- 1889 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa. – T. X.
- Stupnicki H.*
- 1869 Halicya pod względem topograficzno-historycznym. – Lwów.
- Stupnicki J., Lubomirski A.*
- 1889 Protokolle uber die von Mitgliedern und Organen d.k.k. Central Commission für Kunst-u Histor. Denkmale am 17 und 18 September 1888 in der Aula der Jagiellonischen Universitat zu Krakau abgehaltenen IV Conservatoren und Correspondenten – Conferenz, Wien.
- Sulimirski T.*
- 1968 Corded Ware and Globular Amphorae North – East of the Carpathians. – London.
- Witanowski M.*
- 1904 Materiały do mapy archeologicznej w Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich // Światowit. – T. V. – S. 207–213.

**Jan MACHNIK,
Dmytro PAVLIV,
Volodymyr PETEGYRYCH**

BARROWS OF THE CENTRAL PART OF SAN-DNISTER UPLAND

Territory between Wyshnya and Stryvihor Rivers on San-Dnister Upland till recently was a “white spot” on the map of burial mound sites of region of upper Dnister River. 429 mounds were discovered here. Part of them is situated separately, but more are composed in groups. Near the villages of Balychi, Bykiw and Pnikut the giant single barrows are situated. The most of them, nearby Komarovychi, have about 40 m in diameter, and height over 9 m. Especially large concentration of barrows (177 mounds) is discovered on a small territory between the villages of Yordanivka-Bolyanovychi-Chyzhky-Rogizno-Verkhivci. Most of these barrows are dated, probably, to the end of Eneolithic Age, early and middle periods of the Bronze Age. Near-by the villages of Hatky and Bykiw hill-fort and two barrow cemeteries from Early Mediaeval Period were found. The area between Wyshnya and Stryvihor Rivers is one of the most saturated by burial mounds in a Sub-Carpathian region.